

Dankwoord Esther Agricola (Directeur Ruimte en Duurzaamheid, Gemeente Amsterdam)

Namens de gemeente Amsterdam, in het bijzonder namens V&OR en R&D: we zijn zeer vereerd, trots, en de stichting Paul Mijksenaar buitengewoon erkentelijk.

De effecten van Puccini zijn de laatste jaren volop zichtbaar geworden in Amsterdam. Een metamorfose die zich soms heel opvallend, maar meestal als iets bijna vanzelfsprekends ontvouwt in de openbare ruimte van de stad.

Maar dat het vanzelfsprekend is, is niet vanzelfsprekend. Paul vertelde dat al. Aan ogenschijnlijk eenvoudige, logische zaken, gaan vaak vele jaren noeste arbeid vooraf. Niks gaat zonder slag of stoot.

Binnen een gemeentelijke organisatie spelen talloze mensen een rol, radars en tandwielletjes in het systeem, om iets voor elkaar te boksen. Er poept een bestuurder op die een duwtje geeft, of een ambtenaar die op een cruciaal moment zijn nek uitsteekt

Het relaas van Puccini is een relaas van vele mensen en vele stappen, achter de schermen, meestal anoniem. Dat is natuurlijk hoe de ambtenarij werkt.

We vinden het fantastisch dat met deze Award de mensen achter Puccini ook erkend worden. Enigszins vermetel noemen we een aantal sleutelfiguren, waarbij we zeker weten dat we anderen te kort doen. Hopelijk neemt u dat ons niet kwalijk.

Hoe het begon

Eind jaren negentig groeide het besef dat er stadsbrede regie moest komen op de inrichting van de openbare ruimte. Amsterdam was trouwens relatief laat met het op de agenda zetten van de openbare ruimte, vergelijkend met steden als Den Haag (de kern gezond 1988), Groningen (1989) of Den Bosch (1998), die een bekende Spaanse ontwerper binnenhaalde. Het was de tijd dat in Amsterdam de stadsdelen, 14 maar liefst, groot mandaat hadden. De kwaliteit en budgetten in de gebieden liepen ver uiteen, een aantal ambtenaren vreesde de verrommeling en inconsistentie.

Goede ideeën starten vaak in de kroeg, zo ook het opgestarte Openbare Ruimte LAB, dat bijeenkwam in het beruchte Eik en Linde en uitmondde, hoe kan het anders, in een manifest.

Dat manifest leidde tot de 1^e visie Openbare Ruimte: Amsterdam timmert aan de vloer (wethouder Ruud Grondel, 2001)

Betrokken ambtenaren: o.a. Ton Schaap, Heiko Miskotte, Anneke Fransen, Ruwan Aluvihare en natuurlijk Jan Stigter

Ontstaan naam Puccini:

De mythe van de naam, Paul vertelde er al over, wat ik heb begrepen was het Ruwan Aluvihare, die de bonbons bij het uitvoeringsoverleg mee nam, het was te laat voor de lunch, te vroeg voor een borrel. Edo Arnoldussen, toen directeur Grondbedrijf, zei dat de openbare ruimte pas echt goed zou worden als we het niveau haalden van de Puccinibonbons die toen op tafel stonden en dat Heiko Miskotte de naam Puccinimethode als titel ging gebruiken.

Op het eerste beroemde zwarte boekje staan letterlijk plaatjes van chocolaatjes. Heiko is zelfs nog langs Puccini geweest omdat hij geen zin in gedoe had over hun bedrijfsnaam versus onze productnaam, en heeft zijn gegevens achter gelaten voor de eigenaar.” Nooit meer iets gehoord”

In het zwarte boekje is trouwens dankbaar gebruik gemaakt van ‘Open Here’ van Paul, inspiratiebron voor plaatjes van gebruiksaanwijzingen!

Taaie kost

Het zou nog tot 2008 duren voordat de stadsdelen, tijdens een grote olop, een stap konden zetten in de goede richting, het was best lastig om het met elkaar eens te worden over de spelregels.

Symbolisch werd in 2009 een eerste steen gelegd in het eerste puccini-proof straatje: de Bankastraat.

Maar daarna brak een moeilijke tijd aan, economische crisis, hele krappe budgetten, waardoor het maar niet lukte meters te maken.

Voor de ambtenaren was het volhouden, geduld en volhouden.

Uiteindelijk was het teamleider Reinier Stuffels (dRO) die riep: ‘ophouden met het gekruidenier’, en meer geld beschikbaar wist te stellen.

Eric Gerritsen, de toenmalige gemeentesecretaris, maakte heel slim Puccini onderdeel van de serie ‘slimme projecten’, waardoor de claim was gelegd.

Maar het zou weer vijf jaar duren, tot 2014, toen een eerste vaststelling van beleidskader door het college van B&W kwam, vanaf toen was het vigerend beleid.

Namen in deze periode: Jan Stigter, Heiko Miskotte, Rob van den Hazel, Dirk de Jager, Toon Baaten, Rodine Oldewarris, Dick Wetzels, Geert Timmermans en Errik Buursink.

Doorbraak in 2015: commissie Puccini

Uitzonderingen bevestigen de regel, zo ook bij de Puccinimethode, het gaat zeker niet alleen om standaardisatie. Om te beoordelen of uitzonderingen in materiaalgebruik of detaillering passen binnen de algemene overtuigingen van de Puccinimethode, is de ‘Commissie Puccinimethode’ aangesteld. In deze commissie komt het integrale karakter van Puccini goed tot uiting.

Experts vanuit stadsdelen, Verkeer & Openbare Ruimte, Ruimte & Duurzaamheid, het Materiaalbureau en Monumenten & Archeologie komen gezamenlijk tot een advies.

Daarbij komt altijd het belang van ‘eenvoud & vanzelfsprekendheid’ terug. Uitzonderingen moeten iets toevoegen aan de stad, verbijzondering moet geen doel op zich zijn.

De afgelopen jaren zijn via de Commissie Puccinimethode prachtige buurtpleintjes en plantsoenen ontstaan, die niet 100% voldoen aan de standaarden van de Puccinimethode maar wél passen binnen de overtuigingen van deze methode.

Denk daarbij aan het Robert Scottplein in Nieuw-West of het terras van het bekende Café Oostoever aan de Sloterplas, pleintje Chassekerk.. De toepassing van afwijkende materialen draagt hier bij aan het bijzondere karakter van de plek, zonder dat daarbij de kwaliteit, de eenvoud en de vanzelfsprekendheid verloren gaan.

Deze voorbeelden laten zien dat de Puccinimethode niet alleen een hoogwaardige standaard biedt, maar door een goede samenwerking ook zorgt dat de uitzonderingen qua kwaliteit en functionaliteit van hetzelfde hoge niveau zijn.

Namen: An-Jes Oudshoorn, Sander Franse, Kim Baake, Louis van Amerongen, Heiko Miskotte, Geert Timmermans, Cyrus Clark, Marcel van Hallem

Het geheim van Puccini

Ontwerp, beleid, uitvoering en beheer: hand in hand.

De Puccinimethode werkt alleen als het de hele keten raakt op een gelijkwaardige manier, van inkoop tot beheer. Alle schakels van die keten

moeten goed zijn voor een hoogwaardige, duurzame, mooie en vanzelfsprekende openbare ruimte, anders werkt het niet. Dit vraagt om een intensieve samenwerking tussen verschillende gemeentelijke diensten: de ontwerpers, tekenaars, architecten, stedenbouwkundigen van Ruimte & Duurzaamheid, de verkeerskundigen en assetmanagers van Verkeer & Openbare Ruimte, de ingenieurs en inkoopexperts van het Ingenieursbureau, de specialisten van het Materiaalbureau, de beheerders, de stadsdelen en iedereen die betrokken is bij de uitvoering.

Puccini draait dus niet alleen om goede ontwerpen, maar vooral ook om realisatiekracht en dat is, eenvoudigweg maar o zo moeilijk: intensieve samenwerking binnen de hele gemeentelijke organisatie.

Eigenlijk zou je kunnen stellen dat door de visie kaart en het handboek, we een onontkoombare basis hebben om elke keer weer het gesprek met elkaar te voeren: wat is kwaliteit? Schoonheid alleen is niet genoeg, werkt het ook?

Het gaat dus niet zozeer om standaardisatie, dat is een misverstand, maar het resultaat van een brede integrale belangenafweging. Een open methode: waarin innovaties, ontwikkelingen en uitzonderingen in de stad steeds kunnen worden meegenomen.

De Pucciniproeftuin van het Materiaalbureau is een echte mijlpaal, het trekt ‘wereldwijd’ aandacht en laat een levend(ig)e catalogus zien.

Dit jaar is er -naast de Mijksenaar Award- nog een succes te vieren: er worden voortaan geen betonstraatstenen [nb: bakstenen van beton] meer toegepast in de rijbaan van 30 k/m uur straten.

In plaats van de laagwaardige betonstraatsteen passen we voortaan in heel Amsterdam de rode gebakken klinker toe (met uitzondering van het industriële Havengebied).

De rode gebakken klinkers zijn een ‘best practice’; een materiaal waar we al tientallen jaren goede ervaringen mee hebben. Het materiaal heeft een hoogwaardige uitstraling en is goed te beheren.

Deze wijziging in het beleid was niet eenvoudig. Het vroeg om een intensieve samenwerking tussen beleidsmakers, ontwerpers, beheerders, technici, assetmanagers en het bestuur.

Het begon met ontwerpers die jaren geleden al constateerden dat de ruimtelijke kwaliteit gebaat is bij de gebakken klinker. De betonstraatsteen werd in de wandelgangen niet voor niets een ‘nepbaksteen’ genoemd.

Vervolgens werd daar het duurzaamheidsaspect aan toegevoegd. Door nieuwe technieken werd het mogelijk gebakken klinkers 80 tot 100 jaar

her te gebruiken. Het Materiaalbureau heeft daarvoor in Amsterdam een speciaal ‘hergebruikdepot’ ingericht.

Door het hergebruik werden gebakken klinkers betaalbaarder, waardoor ook de kosten voor het beheer zijn afgenomen en toepassing in heel Amsterdam financieel haalbaar werd.

En tot slot zag Wethouder Choho het belang van de ‘ongedeelde stad’; een stad waarin ook buiten de ring een hoogwaardige openbare ruimte de standaard is.

Tot slot:

- Geweldig dat de gemeenteraad het beleidskader in januari jl heeft vastgesteld, een mijlpaal, nu het handboek nog
- Het is van groot belang dat de groene Puccini er ook snel aan komt
- Met de nieuwe coalitie in het vooruitzicht heb ik goede hoop op groene aandacht en middelen
- Duurzaamheid en het gedachtengoed van de circulaire economie, dat zijn de volgende grote uitdagingen
- Deze Award is een enorme stimulans om met veel energie en inspiratie verder te werken aan de prachtige functionele openbare ruimte van Amsterdam

Esther Agricola, 6 april 2018